

JAN EVANGELISTA PURKYNĚ, VÝZNAMNÝ VĚDEC DEVATENÁCTÉHO STOLETÍ

Vzpomínka ke 150. výročí úmrtí velké osobnosti české i světové vědy

Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně společně s Univerzitou Karlovou a Českou akademií věd ČR si koncem července t. r. připomněly významné výročí 150 let od úmrtí Jana Evangelisty Purkyně, nejznámějšího českého vědce fyziologa, anatoma, biologa, filozofa a představitele českého politického a společenského života devatenáctého století.

Akt se konal na Vyšehradském hřbitově u Purkyňova hrobu. Jako první oslovil zúčastněné předseda ČLS JEP **prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc., MBA**. Zhodnotil životní dráhu naplněnou systematickým bádáním a vědcův přínos pro základy nových objevů, zejména pro medicínu. Pak předal slovo rektorovi Univerzity Karlovy **prof. MUDr. Tomáši Zimovi, DrSc., MBA**, který připomněl, že Purkyně po návratu z Vratislavi založil fyziologický ústav a zabýval se organizační a osvětovou činností. Krátkým projevem zhodnotila Purkyněho bádání také ředitelka Akademie věd ČR **prof. RNDr. Eva Zažímalová, CSc.** Dále se přišel nad hrobem poklonit a položit kytici též prezident České stomatologické komory **doc. MUDr. Roman Šmucler, CSc.** Dostavili se i zástupci Parlamentu ČR a Senátu ČR, o slovo se přihlásila i představitelka univerzity z Ústí nad Labem, která nese Purkyněho

jméno. Shromáždění bylo ukončeno kladením věnců na Purkyňův hrob.

Jan Evangelista Purkyně, rodák z Libochovic, absolvoval piaristické gymnázium a v roce 1814 nastoupil na pražskou lékařskou fakultu. Ze všech oborů se mu stala nejbližší fyziologie. Záhy získal profesuru na univerzitě ve Vratislavi, kde založil první fyziologický ústav v Evropě. Během prvních patnácti let vratislavského období publikoval Purkyně své vědecké práce.

Svůj nejvýznamnější objev představil v roce 1837 na sjezdu německých přírodovědců a lékařů v pražském Karolinu, kde vystoupil s přelomovým příspěvkem o tom, že živočišné tkáně se skládají z buněk s jádrem. Vyložil význam buňky jako základní strukturu a funkční jednotky rostlinných a živočišných organismů, také byl spoluzakladatelem cytologie. Řada buněčných struktur nese jeho jméno – Purkyňovy buňky v mozečku, obraz cév v oku, Purkyňova vlákna v srdci. Jako první pojmenoval metabolicky aktivní živou hmotu vyplňující vnitřní část buňky protoplazmou.

Jedno z největších ocenění – Monthyonskou cenu – obdržel od Francouzské akademie věd. Jako uznávaná vědecká osobnost se Purkyně účastnil sjezdů německých přírodovědců a lékařů v Drážďanech (1826), v Berlíně (1828), ve Vratislavi (1833), v Praze (1837) a v Karlových

Varech (1862). Stal se členem londýnské Královské společnosti a vídeňské a pařížské akademie věd. Byl spoluzakladatelem Spolku českých lékařů, od roku 1853 vydával český přírodovědecký časopis Živa, který je v současné verzi vydáván s podporou Akademie věd České republiky. Také usiloval o založení české akademie věd, navrhl i její koncepci.

J. E. Purkyně v Praze žil a zemřel ve Spálené ulici, což připomíná pamětní deska poblíž stanice metra Národní třída. Pohřbu se tehdy zúčastnilo početné shromáždění lidu a vzdalo hold člověku, který byl jedním z nejznámějších vědců své doby.

Redakce

Pietní akt u hrobu J. E. Purkyně na Vyšehradském hřbitově zahájil předseda ČLS JEP prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc., MBA